

פרשת בשלח

י"ג. י"ז: ולא נחם אלוהים דרך ארץ פְּלִישְתִּים, פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאוֹתָם מִלַּחְמָה וּשְׁבוּ מִצְרֵימָה

הסיבה לכך שה' לא הובילם ישירות לא"י אלא הוליקם למדבר עד שימותו היוצאים ממצרים ויגדלו דור חדש. כי אין יכולת באנשים שהורגלו בעבודת כפיים ונולדו וחיו כעבדים נכנעים ומושפלים — להפוך ללוחמים אמיצים ובטוחים. רק דור שגדל במדבר, שלא ידע מעולם כניעה, שעבוד וסבל, והתרגל לחיי מחנה ותנאי מדבר — תנאים המחשלים אותם לעמוד בקשיי המלחמה ולהלחם באומץ. מסוגל להלחם, לכבוש ולהקים מדינה עצמאית.

ואם תתמה מה מונע מהאל לטעת ביוצאים ממצרים אומץ ולשנות את אופיים וטבעם ולהופכם ללוחמים. ואז מימילא לא יצטרך להובילם בעמוד ענן ולאבדם במדבר.

התשובה היא, כי הניסים שעושה ה' הינם אך ורק בשידוד מערכות הטבע, אולם לא ישנה לעולם את טבעו של האדם. הכח לשינוי אופיו וטבעו של האדם ניתנו בידיו בלבד, ועמם השכר והעונש.

מורה נבוכים חלק ג' פרק ל"ב

ט"ו. כ"ה: שם שם לו חוק ומשפט ושם ניסיהו

חכמנו ז"ל לימדונו כי "שבת ודינים במרה איפקוד"¹, דהיינו ה"חוק" האמור כאן, הוא השבת. ואילו ה"משפט" האמור, — הם הדינים.

ראה והתבונן, שהציווי הראשון שנצטוונו לאחר שיצאנו ממצרים היה האמונה בבריאת העולם ע"י הבורא יש מאין. והשבת הינה העדות על כך שאנו מאמינים בחידוש העולם, ולהטמיע בנפשנו עיקר חשוב זה.

1 שבת דף פ"ז, ב'.

גם העיקר השני שנצטוונו לסלק את העושק והעוול בין הבריות ע"י יצירת מערכת משפט וצדק הינו עקרון ראשוני [דרך ארץ קדמה לתורה].
אוצר החכמה

וזוהי כוונת הנביא ירמיהו "כי לא דברתי עם אבותיכם ולא ציוויתם ביום הוציאי אותם מארץ מצריים על דברי עולה וזבח. כי אם את הדבר הזה ציוויתי אותם לאמור: שמעו בקולי, והייתי לכם לאלוהים ואתם תהיו לי לעם"². ועל זה מוכיחם בספר תהילים, שלא יודעים להבחין בין החשוב יותר לחשוב פחות. ואומר "שמעה עמי ואדברה, ישראל ואעידה בך, אלוהים אלוהיך אנוכי. לא על זבחין אוכיחך, ועולותיך לנגדי תמיד. לא אקח מביתך פר ממכלאותיך עתודים"³.

מורה נבוכים חלק ג' פרק ל"ב

אוצר החכמה

י"ז. ט"ז: כי יד על כם יה' מלחמה לה' בעמלק

המילה "כסא" כשהיא משמשת בהשאלה, כתואר, מורה על גדלות או רוממות המתואר. כמו המקדש שנקרא "כסא"⁴ או "השמים כסאי"⁵. דהיינו מציאות השמים מעידה על גדלות ה'.

אולם כאשר הכסא משמש ביחס לה' כמו "כסא ה' " או "כס— יה". אינו תואר, אלא שם עצם כללי שמשמעותו "גדולה" "רוממות".
 מורה נבוכים חלק א' פרק ט'

י"ז. ט"ז: כי יד על כם יה'

עיי' שמות פרק כ"ד פסוק י'.

2 ירמיהו פרק ז' פ' כ"ב כ"ג. 3 תהלים פרק נ' פ' ז' ט'. 4 ירמיהו פרק י"ז פ' י"ב. 5 ישעיהו פרק ס"ו פ' א'.